

JOK-BLADET

3 - 2012

Text/innehåll där ej annat anges:
Olle Bernard (2012.09.06)
E-mail: olle.bernard@comhem.se
JOKs hemsida: jokhemsida.se

JÄRVAFÄLTETS FÖRSTA LAPPUGGLA

Under årets första hälft upplevdes en invasion av lappugglor i mellan- och södra delen av vårt land och lappugglor upptäcktes på åtskilliga lokaler, där arten sällan eller aldrig tidigare skådats.

Invasionen av lappugglor är den största kända, och utgjorde resultatet av att arten haft två synnerligen goda häckningsår (2010 och 2011). Dessutom saknades tillräckligt med föda i dessa ugglors hemmaområden, eftersom år 2012 blev något sk gnagarår.

I år förväntas därför mycket få häckningar av lappugglor, liksom av andra norrländska ugglor, och kanske också av rovfåglar i de norra delarna av landet.

Under våren upptäcktes 200-250 lappugglor i Mellan- och Sydsverige, flertalet av dessa sannolikt ungfåglar (2K-fåglar - dvs födda år 2011). Till Riksmuseet hade man fram till mitten av juni fått in 33 st döda lappugglor. Av dessa hade minst 23 st trafikdödats.

En spännande följd av lappuggleinvasionen är att i år har de hittills sydligaste häckningarna av lappugglor i Sverige konstaterats - i Kronobergs och i Kalmar län i Småland!

Lappugglor verkade kunna upptäckas på otroligt många platser denna vår, men tyvärr inga på Järva-fältet, trots ivrigt och ambitiöst letande. Något som upplevdes som minst sagt märkligt, och dessutom kraftigt orättvist för oss Järvaskådare.

Men till slut var det Järva-fältets tur och på eftermiddagen den 28/5 var man benägen att precis som radio- och TV-profilen Gert Fylking brukade ropa, när Svenska Akademiens talesman kungjorde den för oss vanliga bokläsare ofta helt okända litteraturprisvinnarens namn: **ÄNTLIGEN!!!**

Den 28/5 upptäcktes mycket efterlängtad, en rastande lappuggla i det av skådare relativt sällan besökta skogsområdet mellan Gamla Barkarby och Akallavägen.

Upptäckare var Björn Phragmén, en skådare (ännu ej JOKare) med hemort söder om stan, som hade letat sig ut på Järva-fältet för att söka efter den sommargylling, som uppehållit sig några dagar vid Granholmstippen.

Björn varken såg eller hörde någon gylling vid Granholmstippen, men gående på väg till Barkarby pendeltågsstation noterade han varnande och irriterade nötskrikor och koltrastar, och det visade sig vara Järva-fältets allra första lappuggla som utgjorde störningen. Att Björn missade gyllingen tog inte vi Järvaskådare så särskilt hårt.

Lappugglan uppehöll sig i det aktuella skogsområdet under hela kvällen, vilket glädde såväl JOKare som många andra skådare. Under påföljande dag eftersöktes lappugglan, men tyvärr utan framgång.

Den 6/6 upptäcktes en lappuggla vid Görvälns Naturreservat (Kolmilsängen) i närheten av Viksjö (Järfälla kommun). Enligt de boende i närområdet hade lappugglan observerats på denna plats under några dagar innan den blev känd för oss skådare, vilket gör det fullt möjligt att detta var samma lappuggla som observerades den 28/5 på Järva-fältet. Fågelvägen mellan de båda "lappuggle-lokalerna" är ca 5 km.

Ungefär den 21/5 upptäcktes och fotodokumenterades en hökuggla i samma område (Viksjö, nära Kolmilsängen i Görvälns naturreservat).

Lappuggla är art nr 268 som observerats på Järva-fältet och art nr 261 på fältets norra del.

Karl-Erik Fridzén, en av JOKs verkliga seniorer, inspirerades till teckningen nedan p g a att Järvafältet besöktes av flera för området rara ugglor.

Skådat på Järva

Här ser du en lappuggla och en slaguggla. Kan du säga mig vilken som är lappugglan?

Ja det måste vara den som sitter bredvid slagugglan.

Karl-Erik Fridzén

Karl-Erik Fridzén har skrivit och gett ut ett antal böcker i s k egen regi. Flertalet av dessa har handlat om hans hemmaområde Järvafältet.

Karl-Eriks senaste bok heter "Det hände i min hembygd" (56 sidor) och i denna berättar han i text och bild om Järvafältet då och nu. Framför allt om då.

Denna bok är tryckt i en begränsad upplaga, men några exemplar finns fortfarande kvar.

I lager finns också akvarellboken "Djurliv i Uppländsk natur" (Innehåll 63 akvareller i A4-format)

Är du intresserad av att köpa någon av böckerna, bör du kontakta Karl-Erik på telefonnr 08- 25 84 73.

Pris: "Det hände i min hembygd" = 100 kr, "Djurliv i Uppländsk natur" = 200 kr.

SÄBYSJÖNS FÅGELTORN NEDBRÄNT

Den 28/7 2012 kommer nog för många av oss, som brukar skåda fågel vid Säbysjön, att gå till historien som en sorgens dag eftersom det var under natten till just denna dag, som Säbysjöns drygt två år gamla fågeltorn brann ner.

De skådare som på morgonen den 28/7 vandra- de ut till fågeltornet på Fasanholmen, för att njuta av en dag med Säbysjöns fåglar, möttes av en pyrande askhög där fågeltornet normalt brukade stå.

Dessutom fanns mängder med skräp i form av ölburkar, krossade flaskor, tömda vinboxar, en- gångsgrillar m m, vilket tyder på att fågeltornet inbjudet till ett rejält festande, av personer som med allra största sannolikhet bär ansvaret för att "vårat" torn brann ner/eldades upp.

Tommy Carlsson, som var först på plats och tvingades möta förödelsen, kontaktade brand- kåren. Denna var dock redan larmad, men nå- got släckningsförsök hade aldrig hunnits med. Detta kanske för att en skola i Rinkeby brann ner samma natt, en brand som förmodligen krävde insats av flera närliggande kommuners brandkårer.

Branden anmäldes genast till polisen, som bara någon dag senare meddelade att man avvaktar tills man fått några tips eller spaningsuppslag.

Kvar av Säbysjöns av många, även av icke skå- dare, mycket omtyckta fågeltorn finns i dag bara en stor mängd ilska och irritation och en ännu större mängd av förtvivlan.

Om branden var anlagd, ställer man sig frågan – Varför detta meningslösa beteende? Och kom- mer denna typ av skadegörelse någonsin att upphöra?

Under våren 2010 byggde Järfälla kommunen det aktuella fågeltornet, vilket designats i sam- arbete med JOK. På denna plats, ute på Fasan- holmen, har det funnits fågeltorn sedan år 1978.

Det allra första tornet på Fasanholmen var ca 7 meter högt och utrustat med en stege, försedd med sk ryggskydd, vilken ledde upp till en plattform med plats för max tre skådare.

Under 1980- och 1990-talet ökade antalet fågel- skådare vid Säbysjön och på Järvafältet rejält och därför framförde JOK önskemål om en för- bättring av det gamla tornet. Målsättningen var att utöka tornets kapacitet, så att flera kunde få plats att samtidigt skåda ut över Säbysjön. En förbättring genomfördes då ett nytt vilplan

byggdes ungefär halvvägs upp till den lilla platt- formen och med två plattformar blev det möjligt för flera att samtidigt skåda från tornet. Dessut- om ersattes stegen med riktiga trappor, vilket givetvis underlättade vid besök i tornet.

Intresset för att skåda fågel på Järvafältet, och då gärna vid Säbysjön, fortsatte att öka under 2000-talets inledning. Det befintliga fågeltornet räckte då inte längre till. Besöksantalet i tornet var ofta så stort, att alla inte fick plats på dess två plattformar/etage.

JOK framförde därför önskemål hos Järfälla kommun om att man borde satsa på att bygga ett nytt och betydligt större fågeltorn.

Efter många års diskussioner och äskanden om pengar nåddes undertecknad vid ett vinterbesök i Hjalstaviken av det positiva beskedet, att nu skulle äntligen ett nytt fågeltorn byggas.

Man trodde nästan inte att det var sant. Hade vi äntligen nått fram till detta så intensivt efter- längtade mål?

Och visst var det sant. I samarbete med Järfälla kommun planerade JOK under februari-mars 2010 utförandet av det nya tornet och under mars- början av april byggdes Säbysjön nya fågeltorn.

En pampig invigning genomfördes med ca 50 deltagare, många JOKare, den 18/5 2010.

Under de båda år, som vi fick chansen att nyttja tornet, kompletterades detta bl a med förbättrad stabilisering samt informativa fågelplanscher på tornets båda plan.

Efter den tragiska "olycka" som hänt är det gi- vetvis JOKs önskemål att det nedbrända fågel- tornet ersätts med ett nytt så snart som möjligt. JOK försöker naturligtvis påverka Järfälla kom- mun till att ställa upp på detta.

För närvarande känns det inte särskilt genom- tänkt att bygga ett nytt torn i trä, eftersom ris- ken för en ny eldsvåda upplevs vara alltför stor. En strävan bör därför vara, att ett nytt torn till största delen byggs av stål, åtminstone bör tor- nets bärande delar utgöras av stål.

Tyvärr blir ett fågeltorn av varmförzinkat stål (rost- och relativt underhållsfritt) sannolikt be- tydligt dyrare än kostnaden var för det nedbrän- da trätornet.

Finansieringen utgör det avgörande problemet för att ett nytt torn skall kunna byggas. Inga pengar – inget nytt fågeltorn är den krassa verkligheten.

Järfälla kommuns tjänstemän, åtminstone de som arbetar på avdelning "Park och Gata", är naturligtvis positiva till att bygga ett nytt fågeltorn vid Säbysjön.

Det är dock Järfällas politiker som äger plånboken och därmed beslutar om man skall avsätta pengar till ett nytt tornbygge.

I en kommun är det många intressegrupper som önskar ekonomiska medel för att kunna genomföra olika åtgärder, vilket medför hård konkurrens om tillgängliga pengar.

Eftersom det ännu inte gått tre år, från det Järfälla kommun ställde upp med pengar till det torn som inte längre finns, upplevs det som en aning jobbigt att redan nu äska om pengar för att bygga ett nytt fågeltorn. Och denna gång gäller det en ännu större summa pengar.

Staten och kommuner har som regel någon typ av allmän försäkring gällande för sin egendom, men eftersom en sådan försäkring brukar ha en

självrisk på minst en miljon kronor finns inga försäkringspengar, som kan användas för att bygga ett nytt fågeltorn vid Säbysjön.

Under sensommaren och hösten har saknaden av Säbysjöns fågeltorn varit klart märkbar. Vi är ju vana att alltid haft tillgång till ett fågeltorn, ett torn som utgjort en självklar och viktig obs- och mötesplats för många av oss JOKare.

Utan fågeltorn vid Säbysjön upplevs det tyvärr som mycket svårt att fortsätta studera och bevaka sjöns fågelliv på det seriösa sätt som JOK genomfört under närmare 50 år.

I dagsläget kan vi bara hoppas på att Järfälla kommun lyssnar på vårt önskemål om ett nytt fågeltorn, och att kommunen så snart som möjligt väljer att avsätta pengar till ett sådant. När detta skrivs, i början av september, finns dock inget beslut om att kommunen skall bygga ett nytt fågeltorn vid Säbysjön.

Den 10/8 2012 presenterade Sveriges Ornitologiska Förening (SOF) nyheten om Säbysjöns nedbrända fågeltorn på sin hemsida enligt följande:

"PYROMANDÅD MOT TRE FÅGELTORN PÅ KORT TID

Den 28 juli brann fågeltornet vid Säbysjön på Järvafältet utanför Stockholm.

Kort därefter, 31 juli, brann fågeltornet vid Mariebergsskogen i Karlstad och 5 augusti brändes även fågeltornet vid Nohlagaviken i Alingsås ner.

Alla tre tornen var tämligen nya, och i samtliga fall anser polisen att bränderna varit anlagda.

Det är inte första gången som det brinner i fågeltorn eller gömslen, men att tre torn brinner inom loppet av en dryg vecka är anmärkningsvärt.

Tornet vid Säbysjön blev totalförstört vid branden, medan de båda andra blev så allvarligt skadade att de nu är stängda.

I alla tre fallen är det ännu oklart om tornen kommer att byggas upp på nytt.

Anders Wirdheim"

PS: Notisen om de nedbrunna fågeltornen kompletterades med en bild på Säbysjöns fågeltorn i "praktdräkt", d v s dagarna före invigningen i maj 2010/JOK-bladets red.

SKRIV GÄRNA TILL TEKNISKA NÄMNDEN

JOK arbetar naturligtvis för att vi skall få ett nytt fågeltorn vid Säbysjön, men för att detta skall kunna genomföras måste Järfälla kommuns politiker fatta ett beslut om att avsätta pengar till ett tornbygge.

Om Du känner för att medverka till att kommunens politiker skall förstå hur viktigt det är, att det nedbrunna fågeltornet ersätts med ett nytt, föreslås att Du mailar över Din åsikt till Järfälla kommuns tekniska nämnd.

Mailadress: tekniskanamnden@jarfalla.se.

Texten om vårt nedbrunna fågeltorn är tveklöst de sorgligaste rader som under-tecknad skrivit i JOKs informationsblad, vilket jag ansvarat för sedan december 1992, d v s under tjugo år.

Hoppas på att så snart som möjligt få tillbaka skrivarglädjen, vilket givetvis allra bäst skulle kunna ha skett, genom att redan nu få berätta för er om att ett nytt fågeltorn är på gång.

Men tyvärr kan ingen idag säga vare sig när, eller om ett nytt fågeltorn skall byggas vid Säbysjön.

KYRKPARKEN, BARKARBYSTADENS PARK

Texten hämtad från Järfälla kommuns hemsida "jarfalla.se" 2012.06.11

"På marken mellan Järfälla kyrka och Enköpingsvägen har ett arbete påbörjats för en mindre utjämningsdamm. Detta område ska även utvecklas till Barkarbystadens stadspark.

Dagvattenanläggning

Delar av Barkarbystadens dagvatten kommer att rinna igenom den blivande parken. Vid den lägsta punkten fördröjs vattnet för att sedan rinna ut i Bällstaån. Den nya utjämningsdammen får en tydlig form, och en fontän kommer att syresätta vattnet. Dammen ska även fungera som en reningsdamm.

I samband med utgrävningarna, som sker just nu, används schaktmassorna för att bygga nya markformationer i den kommande parken.

Parken

Det blir en modern park. Förhoppningsvis kommer fjärilar, salamandrar, grodor och fåglar leva och trivas där. Stenrosen och vedupplag byggs upp för övervintrande fjärilar till exempel sorgmantel och påfågelläga. Stenblock placeras i dammen så att grodagg kan fästa på dem. En del av stranden formas för vadarfåglar, andra delar för grodor och en strandkant för nyfikna människor."

DEN KLASSISKA KÄRRSÅNGARLOKALEN KAN RÄDDAS

Efter att ha studerat Järfälla kommuns information om den nya parken vid Järfälla kyrka på kommunens hemsida (se text ovan) hade under-tecknad ett samtal med Kerstin Sköld (Järfälla kommuns stadsträdgårdsmästare och projektledare för den nya parken).

Vid diskussionen med K Sköld informerades hon om att den nya parken skall innehålla bl a en sjö och gräsytor. Man hade emellertid också som målsättning, att försöka bidra med att skapa förutsättningar för en s k ökad biologisk mångfald i parkområdet. (Se texten i ovan om Kyrkparken)

Den nya Kyrkparkens utformning diskuterades och då i synnerhet den del av parken, som sedan flera decennier utgjort en klassisk kärrsångare-lokal.

Undertecknads målsättning var att undersöka om det fanns någon möjlighet att bevara området där kärrsångaren brukar hålla till. Något som definitivt borde gynna områdets biologiska mångfald.

Mötet blev positivt och ledde fram till att man beslutade sig för att ändra den planerade utformningen av parken. Detta genom att bl a ändra en gångvägs- och dikessträckning, så att åtminstone kärnområdet för den klassiska kärrsångarelokalen, d v s det lilla diket och den lilla vassruggen, bevaras.

För att skydda kärrsångarelokalen mot diverse störningar finns planer på att stängsla in denna med t ex en gårdsgård.

FANTASTISKA FLYTTARE

Källa SOF:s hemsida 2012-08-21

Det är sedan något år tillbaka bevisat via modern teknik vilka fantastiska flyttningar som bl a olika vadararter klarar av. Vi nås av alltfler berättelser ,om dessa imponerande flyttningar, och nyligen presenterades en rapport från USA, som beskriver hur tre olika småspovar flyttat från häckningsområdet nära Ishavet, mellan Kanada och Alaska, till övervintringsområdet i Sydamerika.

Småspovarna flög först österut över hela Kanada fram till Atlanten för att lämna kusten och göra en lång båge utöver Atlanten för att ca sex

dygn senare nå Sydamerika (Guyana – Brasilien). Småspovarna tillbringade således sex dygn ute över havet och skall enligt forskarna flugit med en medelhastighet av knappt 50 km/tim.

Andra häpnadsväckande uppgifter om flyttande vadarfåglar, som avslöjats med ny teknik, gäller bl a de myrspovar som flyttar i ett svep från Alaska till Nya Zeeland och de svenska dubbelbeckasiner som flög från Jämtland till Nigeria på tre dygn.

Visst är fåglar fantastiska!

BARKARBYFÄLTET

Exploateringen av Barkarbyfältet pågår och allt fler huskroppar växer upp på både Flottlängsidsidan och Tallebosidan av fältet.

Ute på själva flygfältet pågår för närvarande olika typer markarbeten. Detta främst för att förstärka de markytor, som för ett antal hundra år sedan utgjorde sjöbotten och därför fortfarande kan vara för mjuka/instabila, för att kunna bära tunga huskroppar.

Eftersom utbyggnadstempot avgörs av marknadens efterfrågan, kan nog ingen idag presentera en exakt tidplan för byggnationens genomförande.

Järfälla kommuns mål är att det gamla flygfältet skall vara färdigutbyggt ca år 2022.

Efter en sällsynt trevlig fågeldag vid det gamla flygfältet författade undertecknad följande text för JOKs hemsidas "Anslagstavla":

"I dag (7/6 2012) bjöd Barkarbyfältet med närområde på följande fåglar med mycket hög kvalitet för alla fågelintresserade:

Vaktel – spelande under morgon och kväll nedanför den s k Outletrondellen.

Mindre strandpipare – spelflygande ute på fältet, över byggplatsens upplagda jordmassor.

Jorduggla – jagande under kvällen över det gamla flygfältet.

Busksångare – ivrigt sjungande under större delen av dagen vid den klassiska kärrsångarlocken nära Järfälla kyrka.

Sommargylling – flitigt sjungande under förmiddagen i den s k vinterkohagen, som är belägen i det gamla flygfältets absoluta närhet.

Det upplevs givetvis som oerhört trist och svårt, att efter en så här härlig fågeldag vid Barkarbyfältet, försöka slå bort tanken på att det gamla flygfältets tid som fågellokal snart är förbi.

En utveckling som inte ens JOK kan ändra på. Vi kan bara konstatera, att det gamla flygfältet fortsätter att "levera", trots att byggmaskinerna redan klampat in på fältet och börjat sätta svåra sår på dess ytor."

VIPPVALLMO - SÄLLSYNT VÄXT PÅ JÄRVAFÄLTET

I början av augusti upptäckte **Bo Hallman** en ovanlig växt på en av jordvallarna vid 30-meterskärrets parkering.

Efter konsultation med florakunniga personer framkom det att den rara växten var en **vippvallmo** (*Macleaya cordata*).

Växten förekommer som trädgårdsväxt, men har endast upptäckts i Uppland i s k vilt tillstånd vid några få tillfällen.

Detta enligt Artportalen.

Vippvallmo är en ståtlig och mycket högvuxen perenn växt med stora fikonlövslika silvergröna blad. De små blommorna, som visar sig under juli-augusti, sitter på resliga vippor och är till färgen bronsskimrande till krämrosa.

Örten sprider sig via utlöpare och kan bilda stora bestånd. Vippvallmon, som växer i soligt och halvskuggigt läge, gillas inte av rådjur eller sniglar.

På samma jordvall upptäcktes för bara något år sedan en annan rar växt. Det var **ulltistel**, men eftersom denna växt inte är perenn, har inga ytterligare plantor av denna ört upptäckts

Vippvallmo (*Macleaya cordata*)

NY BOK OM SVERIGES FÅGLAR

I år har Sveriges Ornitologiska Förening presenterat en ny bok med titeln "Fågellarna i Sverige – antal och förekomst".

Boken kan väl bäst beskrivas som en faktabok, med betoning på att redovisa omfattningen av vårt lands häckande fåglar.

I Sverige häckar drygt 250 fågelarter. Några är mycket talrika och spridda över hela landet, andra är ytterst fåtaliga och lokala. Sammanlagt finns ca 70 miljoner par häckande fåglar i Sverige.

Det största antalet häckande fågelarter finns i Dalarna (194 st), men Småland är det svenska landskap som har flest fåglar totalt sett (ca 8 miljoner par).

Den talrikaste fågeln i landet är lövsångaren med ca 13 miljoner par.

I år fick Sverige ytterligare två nya häckande fågelarter:
rödhuvad dykand vid Tåkern.
ägretthäger vid Storsund på Gotland.

ANTAL HÄCKANDE PAR

Med hjälp av boken "Fågellarna i Sverige – antal och förekomst" får man bl a information om det totala antalet häckande par för varje art i vårt land.

Om man väljer att begränsa sig till de arter som häckar, eller åtminstone häckar ibland, på Järvafältet får man fram följande lista. Väljer att börja med den art som häckar i minst antal par i vårt område.

Smådopping	390 par	Lärkfalk	2300 par	Storlom	6200 par
Årta	600 par	Skedand	2400 par	Tornfalk	6400 par
Brunand	1100 par	Rörhöna	3100 par	Bivråk	6600 par
Svarthakedopping	1200 par	Fiskgjuse	4100 par	Mindre hackspett	7000 par
Brun kärrhök	1500 par	Vattenrall	4700 par	Knölsvan	7500 par
Snatterand	1600 par	Sångsvan	5400 par	Duvhök	7600 par
Mindre strandpip.	1800 par	Gråhäger	5400 par		

SÄLLSYNT DÅLIGT VÄDER FÖR MÅNGA HÄCKANDE FÅGLAR

Under månadsskiftet maj-juni 2012 drabbades de fåglar, som då ruvade eller redan kläckt fram sina ungar, av ett minst sagt ogynnsamt väder. Den 2/6 noterades bl a den kallaste junidagen med max +6 grader i Stockholmsområdet sedan 1928, dvs för 84 år sedan.

Dessutom var det rejält blåsigt under denna otrevliga dag, något som deltagarna i Stockholms maraton verkligen fick känna av. TV-bilderna från en stormregnigt Västerbron såg plågsamma ut.

Under månaden juni fick Stockholm 130 mm nederbörd, vilket är ca 5 gånger mer än normalt.

Att detta väderförhållande påverkade många fåglars häckningsresultat inser alla. Framför allt fick markhäckande småfåglar det tufft, eftersom det var så kyligt och fuktigt. Under denna period var det med stor sannolikhet många ägg och ungar som dränktes eller frös ihjäl i vår del av landet.

RINGMÄRKNING AV DUVHÖKAR I STOCKHOLMSOMRÅDET

JOK-arna Tommy och Anders Eriksson har under ett större antal år ringmärkt rovfåglar i Stockholmsområdet.

Under de senaste åren har ringmärkningen främst riktats på duvhökar och när årets märkning var avslutad kunde man räkna ihop 65 st ringmärkta duvhöksungar, vilket tyvärr är klart färre jämfört med fjolårets antal på 115 st.

Anledningen till minskningen är att man i år konstaterat flera uteblivna och misslyckade häckningar för duvhökarna. Dessutom noterades i år färre ungar per kull.

På Järvafältet bedöms att 5-6 st duvhökspar försökt häcka under år 2012.

JOK FIXAR FIKAT PÅ NATURSKOLANS FIK

JOK fortsätter med att hjälpa till med serveringen vid kaféet vid Väsby gårds naturskola. Söndagarna 14/10 och 18/11 är det populära fiket bemannat av JOKare.

Den första kafésöndagen infaller under intensiv sträcktid och dessutom vid den tidpunkt som brukar vara populär för ett skådarbesök på Öland. Detta kan innebära att något färre JOKare än normalt söker sig till fiket för en söndagsträff.

Vid den andra kafésöndagen förväntas däremot stor uppslutning av klubbens fikasugna medlemmar.

Under vinterhalvårets söndagar utgör som vanligt Naturskolans kafé en trevlig träffpunkt för oss JOKare. Vi brukar hänga på låset då fiket öppnar klockan 11:00, för att efter promenaden dit få ägna oss åt att fika, kompletterat med lite JOK-surr.

De föreningar som ansvarar för öppethållandet av fiket är förutom JOK också Friluftsförbundet, Naturskyddsföreningen och Svenska Turistföreningen.

Fiket ger en vinst som som fördelas mellan dessa föreningar i proportion till antalet arbetsdagar.

Genom klubbmedlemmars ideella kaféarbete får JOK således en kassaförstärkning och dessutom erhåller de aktuella kaféföreningarna också ett stort stycke reklam för sin verksamhet.

Vi i JOK tackar "fiketgruppen", med lagkapten Karin Callmer i spetsen, för sin härligt kaffedoftande arbetsinsats.

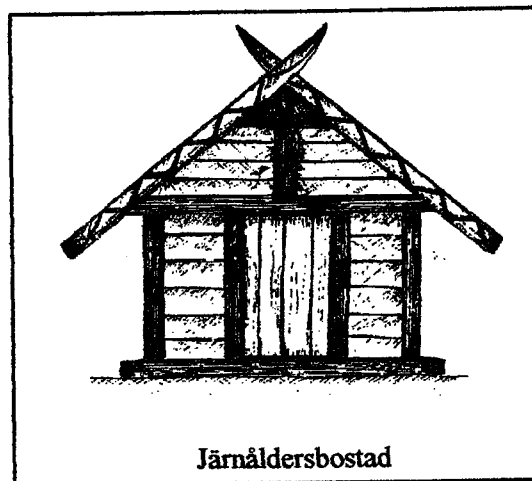
MÖT JÄRVAFÄLTETS JÄRNÅLDER

Om du vill studera hur det såg ut på Järvafältet under järnåldern, föreslås ett besök till en av Sollentuna kommun återskapad boplatz från den tidsperioden.

Boplatsen, som är belägen utefter grusvägen mellan Bögs och Väsby gård, består av ett bostadshus med tillhörande odlingar.

Under de sista söndagarna i varje månad, har visningar denna höst arrangerats vid boplatsen. När detta JOK-blad når er, återstår sannolikt bara visningen den sista söndagen i oktober, möjligen också visningen motsvarande söndag i september.

Visningstid: kl 10-14.

Järnåldersbostad

ÄNNU FLER NYA MEDLEMMAR HÄLSAS VARMT VÄLKOMNA TILL JOK

Hansell Åke, Sollentuna
Molander Jan, Järfälla
Nilsson Per, Järfälla
Nyström Leif, Sollentuna

Olgar Lars, Sollentuna
Schön Tony, Järfälla
Tallmark Bo, Uppsala

FÅGELSKÅDNINGENS DAG 6/5

Söndagen den 6/5 arrangerades "Fågelskådningens dag" på åtskilliga fågellokaler i vårt land. JOK och Sollentuna kommun inbjöd traditionsenligt till en ca 2 timmar lång fågelvandring med start från Bögs gårds parkering kl 8:00.

I likhet med tidigare år var **Rikard Dahlén** chefsguide och han fick leda en drygt 40 personer stor grupp till Ravalen och Väsby sjöäng. Bland fåglarna vid Ravalen sågs ett sångsvanspar och vid Väsby sjöäng var det rastande vadare som tilldrog sig störst intresse. Förutom ett stort antal grönbenor fanns också en ivrigt provianterande svartnäppa vid Väsby sjöäng.

FÅGELTORNSKAMPEN 5/5

Finland vann återigen "Fågeltornskampen" eller "The Battle of Towers" som det heter på "finska". Åtminstone två fågeltorn i Finland såg över 100 arter under de åtta lördagstimmar som Fågeltornskampen pågick den 5/5. Antalet blev 103 arter för det fågeltorn som observerade flest arter, vilket var nästan tio fler än vad som sågs vid de bästa svenska fågeltornen.

I Sverige fick det nybyggda fågeltornet i Ottenby lund, på allra sydligaste Öland, ihop 94 arter exakt lika många som fågeltornet vid Norsa, Köping (Västmanland).

I Finland deltog närmare 300 fågeltorn medan Sverige hade 47 st deltagande torn. I Sverige var antalet deltagande fågeltorn under premiäråret (2011) 56 st och arrangören tvingas tyvärr konstatera en minskning av antalet deltagande torn.

Totalt besöktes de svenska fågeltornen vid tornetkampen av mer än 500 personer.

JOK deltog även i år genom att bemanna Säbysjöns fågeltorn. Här lyckades ca 15 JOKare räkna in 78 arter, vilket med bred marginal överträffade fjolårets resultat (62 arter).

Ansvarig för JOKs deltagande vid fågeltornskampen var **Sophie Larsson**.

Extra bra arter vid Säbysjöns fågeltorn detta år, var silvertärna och tidigt anlända tornseglare. "Vårat" fågeltorn nådde en hedrande elfte plats och blev dessutom, tillsammans med Fysingens fågeltorn, det bästa fågeltornet i Stockholmsområdet.

GIGI FICK ROSENBERGSPRISET

Gigi Sahlstrand (medlem i JOK) och **Eva Stenvång Lindkvist** tilldelades årets **Rosenbergspris**, ett av de mest prestigefyllda svenska fågelskådarpriserna "... för deras gemensamma och framgångsrika arbete med att öppna nya vägar och metoder för att sprida kunskap och fåglarna och deras roll i naturen".

Priset delades ut vid Örebro läns landstingsfullmäktige den 12/6.

Gigi och Eva har tillsammans skrivit boken "Börja skåda fågel", vilket säkert bidragit till deras förnämliga utmärkelse.

JOK lyfter på hatten, hurrar och gratulerar.

SKÄRGÅRDSTUR 26 maj 2012

Exkursionen till Singö skärgård med båten

Einar gick om intet.

Skepparen kunde vid en inspektion inför helgen konstatera vatten i motorblocket vilket gjorde att han ställde in, inte bara vårt utan även andra engagemang.

Som tur var handlade det bara om en storm som hade blåst in vatten via avgasröret!

Anmärkningsvärt med avgasröret på 2,5 meters höjd.

Inga ytterligare bekymmer varför vi kan återkomma med fler exkursioner.

Öland 24 – 27/5

Deltagare: Stig Holmstedt (ledare), Gustav Knall, Kjell Sahlberg och Lasse Sunnerstig.

24/5 Efter några avhopp blev vi denna gång bara fyra exkuranter, vilket dock inte på något sätt hindrade ett förstklassigt utbyte.

Vi startade traditionellt på södra udden, men hade där inget av större intresse, utan begav oss snart in i södra lunden där både en *mindre flugsnappare* och två *lundsångare* kunde avlyssnas. Av de senare arten var det en smärre invasion på Öland denna vår.

Det hade larmats en aftonfalk vid Frösslundamossen, men den var tyvärr borta när vi kom dit. Tröstpris blev en mycket ihärdigt sjungande *mindre flugsnappare*, en *ängshök* hona samt direkt insyn i, låt vara på kilometerhåll, ett *havsörnbo* med två stora ungar.

En ny chans på aftonfalk fanns vid norra udden, där två exemplar hade hållit till några dagar. Men med bara en halvtimme kvar av restiden kom ett larm om att båda skrämts iväg av en närgående fågelfotograf. Det börjar bli väl många incidenter av detta slag och hade vi fått tag i killen hade han nog fått sitt eget objektiv i skallen... Två *svarthakedoppingar* blev det alternativa utbytet och vid Nabbelund kunde den därstädes närvarande *ägrett-hägern* beskådas.

På tillbakavägen söderut lyckades vi också hitta en anan långstannare, den vackra *citronärlehannen* utanför skådarplattformen vid Södviiken. Här fanns också en *skräntärna*, en *mosnäppa*, tre *myrsnäppor*, en *gluttsnäppa* och tre *grönbenor*.

Hallnäs udde gav inget särskilt, men i Lilla Horns löväng letade vi snabbt fram tre sjungande hannar av *halsbandsflugsnappare*. Sedan gav Djurstads träsk en *vattenrall* (hörd) och Petgårde träsk två hannar av *pungmes*, en hanne av *årta* samt två hannar av *ängshök*. Vid Egby udde fanns en *roskarl* samt många *skärfläckor* och vid Kapelludden tre par *rödspovar*.

25/5 Denna morgon var det mer liv på södra udden. Mycket *prutigäss* och en del *vitkindade gäss* sträckte och vidare sågs en *svarttärna*, två *sjöorrar*, över 15 *sillgrisslor* och två *tordmular*.

I mellersta lunden studerade vi en *flodsångare*. Den reagerade på uppspelning och visade sig då fint.

Så kom då det efterlängated storlarmet - en fin adult *rosenstare* på fälten söder om Kungsgården.

Den flög fram och tillbaka mellan några träd och marken tillsammans med vanliga starar och syntes flera gånger fint. Adulta rosenstarar har ju inte precis rosat (obs!) marknaden på Öland under senare år....

Som om detta inte vore nog, kunde vi senare beskåda två *stäpphökar* (en hanne och en hona), flera *ängshökar*, och en *Börringe-ormvråk* vid Triberga.

Skådardagen avslutades med en *svart rödstjärt* i Gönhögen samt en *höksångare* och en *rosenfink* söder om Parboäng.

26/5 Morgonbesöket vid södra udden gav denna dag den numera välkände mångårige gästen, *svartbenta strandpiparehannen*.

I norra lunden hördes en ny *mindre flugsnappare* samt en *kärrensångare*, varefter kosan styrdes mot Stenåsa, därt en hanne av östlig svarthakad buskskvätta hade upptäckts. Tyvärr var det bara upptäckarna som fick se den och vi övriga fick trösta oss med två *rödspovar*.

Nu blev det lite åka fram och tillbaka. Först drog vi ned till Sebybadet och beskådade en *myrsnäppa*, en *spovsnäppa*, två *myrspovar*, två *kustpipare* och tre *dvärgmåsar*. Sedan drog vi upp till Skärlöv därt en stationär *stäpphökshanne* hade larmats. Den såg vi fint där den satt på ca 100 meters håll i ett lågt träd. En stund senare såg vi en *stäpphökshanne* igen vid Segerstad, men det rörde sig antagligen om samma fågel.

27/5 På morgonen besåg vi en *trastsångare* och en *höksångare* vid Kungsgården samt en *turturduva* vid södra lunden.

Därefter ställde deltagarna kosan hemåt, dock med stopp vid Kapelludden där en *svart stork* vadade i vattnet inne i viken. Ett fint avslut på en fin exkursion!

Stig Holmstedt

JOK:s FÅGELMATNINGAR

Även denna vinter planerar JOK att anordna 3 st fågelmatningar och detta vi de traditionella platserna söder om Säbysjön, väster om Fäboda gård och norr om Ravalen. Den sist uppräknade matningen utgör ett samarbete mellan JOK och Sollentuna kommun.

Klubben kommer i likhet med tidigare år att främst, med pengar från klubbkassan, satsa på inköp av solrosfrön.

Vi kommer även att försöka köpa in talgstycken från någon chark eller likvärdigt.

Under de senaste vintrarna har många medlemmar bidragit mycket generöst till våra fågelmatning. Detta upplevs givetvis positivt och medverkar starkt till att matningarna alltid kan vara välfyllda med viktig kost åt våra småfåglar.

Om JOKs medlemmar fortsätter att vara lika flitiga, med att ge gåvor till JOKs fågelmatningar som tidigare, finns det goda förutsättningar till att JOK skall kunna behålla medlemsavgiften på en relativt låg nivå.

Känner du för att sponsra klubbens fågelmatningar med en liten peng, bör du sätta in denna på:

JOKs Plusgirokonto 580 132-9
(Märk insättningen "Fågelmatning").

Bidrag kan givetvis även ske genom att besöka klubbens matningar och där komplettera dessa med lämplig fågelmat som t ex nötter, talgbollar, frön, frukt, bröd, ostrester o s v.

Kontaktmän och ansvariga för matningarna är:

Olle Bernard, Tommy Carlsson och Anders Lindberg (Säbysjön).
Björn Wester och Bo Hallman (Fäboda).
Mats Weiland och Rikard Dahlén (Ravalen).

PS: Vi väntar fortfarande på att få en stationär gråspett som daglig gäst vid någon av våra talg uppsättningar.

FÅGELRESTAURANGEN VID 30-METERSKÄRRET

Järfälla kommun har även i år anordnat en sk fågelrestaurang vid 30-meterskärrrets parkering. Till skillnad från tidigare har man i år valt att inte satsa på så stor mängd med solrosfrön.

Årets sådd består av:

Ytor med endast lin och honungsört.

Ytor med en blandning av korn, havre, solrosor och värvete.

Ytor med en slätterängsblandning bestående av rödklöver, vitklöver, humlelusern, kärringtand, blålusern luzelle, kummin, pimpemell, svartkämpar, timotej och ängssvingel.

Vi kan bara hoppas på att årets odling gynnas av bra väder, så att fågelrestaurangen kan producera rikligt med föda åt området fåglar.

BÄVER-NYTT

Under den gångna sommaren såg bl a Tommy Carlsson och Ulla Göransson vid ca tre tillfällen en simmande bäver i södra delen av Säbysjön. Däremot finns ingen känd observation av bäver i sjöns norra del, där det i vintras upptäcktes att bävern byggt en rejält stor hydda. Det återstår fortfarande att någon ser mer än en bäver i Säbysjön, för att vi skall kunna vara säkra på arten "häckar" vid sjön.

Under sommaren har flitig bäveraktivitet, där flera träd fällts, observerats vid Blötängen i Solna.

MINK-NYTT

För första gången, på ett större antal år, kunde vi under första delen juli tyvärr notera att minkar vid några tillfällen fångade skrattnåsungar vid Säby strandängs skrattnåskoloni. Samtliga observationer har gällt endast en mink, som med fångad skrattnås summit/sprungit iväg norrut från nåskolonin i riktning mot den sk "Smala bryggan".

Minkfällor kommer även kommande vinter att sättas ut vid Igelbäcken (30-meterskärrret) och vi kan bara hoppas på att detta bidrar till att begränsa antalet minkar vid Säbysjön till en fortsatt relativt låg nivå.

SPÄNNANDE UGGLEOBSAR PÅ JÄRVAFÄLTET

År 2012 kommer kanske att gå till JOKs historia för att bli så många rara ugglor upptäcktes i klubbens verksamhetsområde.

Allra trevligast var tveklöst besöket av Järvafältets första lappuggla, vilket du kan läsa om på annan plats i detta JOK-blad.

Andra för området mycket rara ugglor, som också observerats i vårt område detta år, är slaguggla, pärluggla och jorduggla.

En slaguggla uppehöll sig vid Råstasjön med närområde under perioden 21/11 2011 till den 24/3 2012. Slagugglan hann under denna tid beskådas av säkert flera hundra skådare, liksom av många andra allmänt intresserade besökare i området.

Vid Knista och ca 100 meter utanför det område som vi kallar för Järvafältet hittades en död pärluggla den 18/1.

Den 21/3 sågs en pärluggla flyga in i fönster nära Kista Centrum. Till all lycka klarade ugglan kraschen så pass bra att den kunde flyga in i en tät gran för att återhämta sig. Pärluggla har konstaterats häcka på Järvafältet vid ett tillfälle, och detta var i skogen norr om Nysved år 1982.

En revirhävande spurvuggla observerades vid flera tillfällen i området väster om Fäboda, nära Kalkviken och norr om Rocksta.

En viss förhoppning fanns därför om att en spurvugglehäckning skulle kunna upptäckas i detta område, men tyvärr gjordes inte detta. Vid Killingtorp, beläget på södra delen av Järvafältet, sågs och hördes en spurvuggla den 14-15/3.

Senast en spurvugglehäckning konstaterades på Järvafältet var år 2000, och detta utefter vägen mellan Väsby och Fäboda gård.

Den 25/5 – 8/6 sågs vid flera tillfällen under kvällstid en jagande jorduggla vid Barkarbyfältet och vid Hästa.

Eftersom det tyvärr är mycket sällsynt, att få se en jagande jorduggla på Järvafältet, sökte sig åtskilliga JOKare till området för att få uppleva detta.

Nära Kolmilsängen i Görvälns Naturreservat, och ca 5 km från Järvafältet, upptäcktes en hökuggla ungefär den 21/5.

Vid Kolmilsängen uppehöll sig en lappuggla under perioden 6/6 – 10/7.

PÅ JÄRVAFÄLTET HÖRDES SOMMARGYLLINGAR SJUNGA

Under maj-juni fick i år säkert rekordmånga JOKare njuta av sjungande sommargylling på Järvafältet, eftersom antalet observationer av denna för området mycket rara art var rekordmånga.

Den 22-23/5 samt den 3-8/6 observerades en sommargylling i den skogsvinterkohagen vid 30-meterskärret och i Fågeltornsskogen.

I den fina ekskogen nedanför Granholmstippen uppehöll sig en sommargylling den 27-30/5. Enligt några rapporter var det möjligen 2 st sommargyllingar vid Granholmstippen – en gröngul och fotodokumenterad fågel, samt eventuellt också en gul och således adult fågel.

Hur många sommargyllingar som i år gästade Järvafältet är naturligtvis svårt att ange. Det mest troliga är nog ändå, att det var en enda individ, som valde att alternera mellan området Hästa gård-Granholmstippen och området söder om Säbysjön, inkluderat Fågeltornsskogen på Fasanholmen och den skogsvinterkohagen vid 30-meterskärret.

Observationer av sommargyllingar på Järvafältet under 2000-talet:

2000.06.02-03+9/6	1 ex. söder och sydväst om Ravalen.
2003.06.01	1 ex. söder om Säbysjöns fågeltorn.
2005.05.30	2 ex. söder om 30-metersparkeringen.
2005.06.06	1 ex. nära Molnsätra.
2008.05.30	1 ex. i bl a Vinterkohagen och vid 30-meterskärret.
2011.06.03	1 ex. nära Hägerstalund.
2012.05.27-30	1 ev. 2 ex. vid Granholmstippen
2012.05.22-21+06.03-08	1 ex. i Vinterkohagen, 30-meterskärret och Fågeltornsskogen.

EN RIKTIGT BRA VADARDAG DEN 7/8

Under sträcktiden för vadare får vi ibland vara med om riktigt trevliga vadardagar på Järva-fältet, men tyvärr går det som regel ett antal år mellan dessa spännande sträckdagar i vårt område.

Den 7/8 2012 var det åter dags för en synnerligen intressant sträckdag för vadare på Järva-fältet, där sträcket denna dag bevakades från både 30-meterskärret och Fornborgsberget. Under denna unika dag sträckte 53 st **ljungpipare** över 30-meterskärret och 25 st över Fornborgsberget, 89 st **kustpipare** över 30-meterskärret och 34 st över Fornborgsberget, 5 st **kustsnäppor** över Fornborgsberget och 3 st över 30-meterskärret, en **kärnsnäppa** över Fornborgsberget samt 16 st **myrspovar** över 30-meterskärret 2 st över Fornborgsberget. Dessutom sträckte en rekordstor grupp med 11 st **gravänder** över 30-meterskärret. Vid samma lokal sågs dessutom 5 st **skäggmesar** och 3 st **skrântärnor** den 7/8.

JÄRVAFÄLTETS FÖRSTA SÅNGSVANSHÄCKNING

Järva-fältets allra första häckande sångsvanspar visade den 27/5 upp 3 st ungar, framruvade i norra delen av Säbysjön.

Efter bara några få dagar hade paret tyvärr förlorat en av sina ungar, och fram t o m den 9/6 sågs paret tillsammans med sina två resterande ungar simma och födosöka i såväl norra som södra delen av Säbysjön.

Under morgonen den 10/6 uppehöll sig sångsvansparet i norra delen av sjön, men då utan några ungar vid sin sida. Vilket förvånade och oroade.

Samma dag (10/6) upptäcktes en död sångsvansunge vid norra delen av Säbysjön. Enligt upptäckaren saknade ungen synliga spår av skador som bett eller liknande, och därför är det omöjligt att ange sångsvansungens dödsorsak.

Vid en tillbakablick minns några kanske framför allt följande två verkligt bra vadardagar på Järva-fältet.

Den 27/8 1998 noterades, i samband med ett rejält regnväder i vårt område, ett stort vadar-nedfall på Barkarby-fältet.

Vid detta tillfälle rastade på det gamla flygfältet 5 st **större strandpipare**, 20 st **ljungpipare**, 1 st **kustpipare**, 200 st **tofsvipor**, 6 st **småsnäppor**, 11 st **spovsnäppor**, 5 st **kärnsnäppor**, minst 300 st **brushanar**, 1 st **gluttsnäppa** och några få **grönbenor**.

Den 3/8 2008 passerade ett mycket imponerande stort sträck med arktiska vadare över norra Järva-fältet.

Rikligt med sträckande vadare rapporterades denna dag även över Angarn och Lidingö.

Mellan kl 09:50 – 12:00 observerades flera grupper med totalt ca 430 st vadare, där merparten av dessa var **kustpipare**.

Av de sträckande 430 vadarna observerades ca 370 st över 30-meterskärret och ca 60 st över norra Ravalen.

I de sträckande kustpiparflockarna upptäcktes också minst 30 st **myrspovar** och ca 10 st **kustsnäppor**. Dessutom passerade 2 st **småspovar** över 30-meterskärret.

Bland möjliga predator, som kan ha drabbat sångsvansungarna, finns räva, mink och rovfåglar, men eftersom åtminstone en av de döda sångsvansungarna saknade synliga skador kan dödsorsaken också berott på sjukdom. Dock upplevs det som en aning märkligt att alla ungar drabbades av en så allvarlig sjukdom så att den ledde till döden för samtliga.

Att svanungarna skulle dö på grund av näringsbrist eller förgiftning förefaller som i princip omöjligt, men kan givetvis inte helt uteslutas.

Områdets första sångsvanshäckning, som naturligtvis förväntades få ett lyckat resultat, slutade således mycket dystert.

Vi hoppas naturligtvis på att sångsvansparet gör ett nytt häckningsförsök i vårt område redan nästa år och att detta då får ett lyckligt slut.

JÄRVAFÄLTETS SKRATTMÅSAR

Säby strandäng

Även inför årets häckningssäsong var Säby strandäng och dess öar i mycket bra skick, eftersom de mesta av slyet och vassen hade avlägsnats på både strandängen och de utanför liggande öarna.

Sly- och vassröjningen utfördes av JOK med mycket god assistans av entreprenör Ove Lundin och hans maskiner och Järfälla kommun. Ove Lundins maskinarbete bekostades av Järfälla kommun.

I slutet av slyröjningsarbetet gick tyvärr en av Ove Lundins maskiner genom isen. Ett omfattande bärgningsarbete krävdes innan maskinen åter stod på fast mark.

Gråhägern med sitt unika födoval skrattnåsar, våldgästade även i år Säbysjöns skrattnåskoloni. Under årets häckningssäsong provianterade hägern i kolonin under max 5 dagar, vilket är klart mindre jämfört med tidigare år. För skrattnåsarna innebär detta naturligtvis en positiv trend.

Läs gärna mer om den unika gråhägerns uppträdande längre ner på denna sida.

Mindre trevligt för Säbysjöns måsar är i så fall att mink vid några tillfällen lyckats fånga skrattnåsar, vilket inte noterats på åtskilliga år.

Vid Säby strandäng häckade i år ca 1000 st skrattnåspar, vilka fick ca 1000 ungar flygga. Häckningsresultatet är det bästa sedan år 2009!

DEN UNIKA GRÅHÄGERN

Även i år anlände den unika gråhägern, med måsar som favoritmat, till Säby strandäng samma dag (30/5) som de första skrattnåsar blev synliga.

Gråhägern våldgästade i år skrattnåskolonin endast under några få dagar (30/5-3/6), vilket givetvis måste ha varit mycket skönt för måsarna.

I år var det trettonde året i rad som denna gråhäger, undertecknad är övertygad om att det gäller samma individ, besökte Säbysjöns måskoloni. Under samtliga tidigare år, med undantag för år 2011, provianterade gråhägern mellan 30-50 dagar i kolonin. År 2011 sågs hägern besöka kolonin endast under max 10 dagar.

Om man räknar med att gråhägern, som förmodligen häckade och hade ungar att försörja vid Mälaren, plockade till sig minst 5 skrattnåsar/dag blev "årsförbrukningen" som mest 250 ungar/år (50 dagar gånger 5 måsar/dag).

Räkandet av antalet flygga skrattnåsar vid södra Säbysjön genomfördes i år betydligt oftare än någonsin tidigare.

Flygga ungar fanns i sjön under perioden 24/6-25/7, d v s under ganska så exakt en månad.

Följande antal flygga skrattnåsar har redovisats i rapportsystem "Svalan".

24/6 65 ungar	7/7 510 ungar	17/7 120 ungar
25/6 170 ungar	9/7 520 ungar	18/7 80 ungar
26/6 180 ungar	10/7 460 ungar	19/7 40 ungar
29/6 350 ungar	11/7 450 ungar	20/7 35 ungar
1/7 400 ungar	12/7 350 ungar	21/7 22 ungar
2/7 400 ungar	13/7 360 ungar	22/7 18 ungar
3/7 430 ungar	14/7 260 ungar	23/7 18 ungar
4/7 515 ungar	15/7 240 ungar	24/7 10 ungar
5/7 570 ungar	16/7 170 ungar	25/7 3 ungar
6/7 650 ungar		

Ett stort tack till framför allt Tommy Carlsson, som med assistans av bl a Johan Wallin och undertecknad, genomfört skrattnåsräkningen.

Råstasjön

Inför årets häckningssäsong hade vass m m som vanligt trampats ner av bl a JOKare ute på de platser som skrattnåsar brukar häcka på. Råstasjöns skrattnåskoloni innehöll även i år ca 500 par som fick minst 500 ungar flygga.

Lötsjön

Liksom under år 2011 häckade i år något enstaka skrattnåspar vid Lötsjön.

Och det är t o m troligt, att det kan ha rört sig om dubbelt så många ungar, d v s 10 st/dag, vilket i så fall skulle innebära att 500 skrattnåsar varje år blev hägermat.

Eftersom gråhägern i år besökte kolonin under så få dagar, befriades skrattnåsar i princip från allt arbete med att försöka avlägsna hägern från måskolonin.

Därmed fick måsarna också mer tid till att söka föda åt hungriga ungar, tid som man tidigare fick använda för att gå en match mot gråhägern. En match där skrattnåsar, trots sitt överlägsna övertag i numerär, ändå alltid förlorade.

Akuell fråga: Har den unika gråhägern tappat stinget - har den t ex slutat häcka och producera hungriga ungar? Kanske är det åldern som börjat ta ut sin rätt, även om landets äldsta gråhäger blev närmare 30 år.

30-METERSKÄRRET INLEDDE HÖSTEN STARKT MED BÅDE STÄPPHÖK OCH MINDRE SKRIKÖRN

Under senare delen av augusti inleddes som vanligt höstens sträckskådning vid 30-meterskärret. Redan då noterades lite överraskande flera sträckande blå kärrhökar, en art som inte brukar passera vårt område förrän ett stycke in i september. Så gott som samtliga av dessa tidiga blå kärrhökar var gamla fåglar, vilket tyvärr utgör en indikation på misslyckade häckningar i norra delen av vårt land. Inga ungar att stanna kvar och mata upp till flygg och jakt-duglig ålder.

Antalet observerade sträckande blå kärrhökar (6 st) var rekordstort för vårt område under augusti. Ett så stort antal har nog mycket sällan noterats för Järvafältet under en augustimånad.

Vecka 34 blev trevligt spännande för skådarna vid 30-meterskärret.

Onsdagen den 22/8 upptäcktes vad som först antogs vara ytterligare en blå kärrhökhona vid 30-meterskärret.

Den aktuella fågeln sågs jaga på låg nivå, lätt störd av en ung brun kärrhök, för att ganska så snabbt försvinna bakom buskaget vid Igelbäckens dämme.

Efter ca 15 minuter återupptäcktes de båda kärrhökarna, men då i området söder om fågelrestaurangen.

Nu studerades den honfärgade kärrhöken med ljus stjärtrot betydligt noggrannare och därmed förändrades också artbestämningen.

Med hjälp av fältstudierna, och några foton studerade i kameradisplayen, bestämdes av oss i fält ("Matte" Weiland, Tommy Carlsson, Ulla Göransson, Hans Karlsson samt undertecknad) den aktuella kärrhökhonan till en stäpphök.

De tillgängliga bilderna lades ut på nätet, och där föreslog någon, att man inte helt kunde utsluta att bilderna visade en ängshök.

Ingen av oss som såg den aktuella fågeln i fält, fick någon känsla av att vi då tittade på en ängshök.

För oss som skådade den aktuella fågeln i fält gäller dock fortfarande, att det var en stäpphök.

Stäpphöken kommer att rapporteras till raritetskommitten, så vi får vänta på ett utlåtande därifrån.

Under fredagen i vecka 34 slog 30-meterskärret åter till.

Minuterna före tolv, dvs alldeles innan den klassiska örntimmen skulle börja, upptäckte "Matte" Weiland en örn på väg mot 30-meterskärret och Säbysjön.

Örnen, som visade upp en flygprofil med tydligt hängande vingar, kom flygande på tämligen hög höjd från Hansta.

Tankarna på att det var en skrikörn, som var på väg mot oss, kom snabbt upp bland de tio JOKare som var på plats vid 30-meters.

Örnen passerade i ganska så snabb glidflykt över Älgkärrstippen och Säbysjön, för att därefter börja kretsa och ta höjd över Säbysjön och Barkarbyfältet, innan den sträckte vidare mot sydväst.

Bland de dräktkaraktärer som gjorde att örnen bestämdes till mindre skrikörn fanns bl a ljusa främre vingtäckare, mörka pennor, handbasfläck på vingens ovasida. Dessutom observerade några en ljus stjärtrot.

Tyvärr var såväl höjd som avstånd för stort till örnen för att några bra bilder skulle kunna tas. Dessutom försämrade ett kraftigt värmedaller möjligheterna till fotografering med stora teleobjektiv.

En rapport om den mindre skrikörnen kommer naturligtvis att lämnas in till SOF:s Raritetskommite (RK), och så småningom hoppas vi förstås på ett godkännande angående artbestämningen av den mindre skrikörnen.

Vid Järvafältet har det tidigare observerats en mindre skrikörn, och detta var över Säbysjön den 30/7 1999.

Utgör för övrigt det första godkända fyndet av denna art i Stockholms rapportområde.

Dessutom upptäckte en grupp JOKare en som vi ansåg mindre skrikörn över 30-meterskärret den 6/6 2005.

Tyvärr godkände inte RK raritetsrapporten för denna individ.

Stockholmsområdets andra godkända fynd av mindre skrikörn gjordes vid Angarn år 2011.

Större skrikörn har observerats vid ett tillfälle på Järvafältet och detta den 14/10 2008.

ÖNSKELISTAN INFÖR ÅRETS HÄCKNINGSSÄSONG PÅ JÄRVAFÄLTET

Inför årets häckningssäsong presenterade JOK-bladets redaktör en önskelista, vilken innehöll ett antal arter som denne gärna ville få se häcka på Järvafältet under säsongen 2012.

Nu är häckningssäsongen över och därmed finns facit på hur det gick för önskelistans arter. Vilka av listans valde att häcka på Järvafältet och hur utföll häckningsresultatet?

Önskemålen inför årets häckningssäsong, presenterade i JOK-blad 1/2012, redovisas med kursiv stil.

Önskemål nr 1:

Sångsvan – första häckningen på Järvafältet. Denna önskan uppfylldes vid norra delen av Säbysjön, men tyvärr blev sångsvansparets tre ungar bara någon vecka gamla.

Önskemål nr 2:

Årta – att arten, liksom under premiäråret 2011, även i år lyckas häcka. Ett årtapar fanns på plats även i år på Säby strandäng, men ingen häckning konstaterad.

Önskemål nr 3:

Storlom – att åtminstone något av områdets 3 par lyckas med häckningen och får fram flygga ungar. Storlomsparet vid Översjön genomförde en lyckad häckning – en unge.

Önskemål nr 4:

Smådopping – gärna flera häckningar i området och detta t ex vid Väsby sjöäng. Vid Säbysjöns södra del häckade ett smådoppingspar framgångsrikt – 2 ungar.

Önskemål nr 5:

Svarthakedopping – lyckade häckningar av "JOKs egen dopping" på flera lokaler i området.

Även i år häckade svarthakedopping endast vid Hjulsta vattenpark. Par sågs bl a vid Säbysjön, men ingen häckning genomförd där.

Önskemål nr 6:

Brun kärrhök – åter skall häcka på Järvafältet efter två års frånvaro. Brun kärrhök häckade åter på Järvafältet, ett par fick fram 3 st flygga ungar vid södra delen av Säbysjön.

Önskemål nr 7:

Fiskgjuse – att Säbysjöns par lyckas, och att Översjöns efter fjolårets misslyckade häckningsförsök, också genomför en lyckad häckning. Säbysjöns fiskgjusepar misslyckades med häckningen. Däremot gick det bra för paret vid Översjön, som fick två ungar flygga.

Önskemål nr 8:

Tornfalk – åter kommer att häcka i området efter två års saknad.

Här kan vi tala om succé eftersom det häckade tre tornfalkspar och detta med mycket bra resultat på Järvafältet.

Önskemål nr 9:

Mindre strandpipare – har inte genomfört en lyckad häckning på norra delen av Järvafältet sedan år 2003, men nu önskar vi att detta sker vid t ex något av områdets nyanlagda småvatten.

Tyvärr ingen häckning av arten vid något av de tio småvatten som i vintras anlades på norra delen av Järvafältet. Eventuellt häckade mindre strandpipare på upplagda schaktmassor ute på Barkarbyfältet.

Önskemål nr 10:

Sparvuggla – senast arten konstaterades häcka i området var år 2000. En häckning i år skulle därför vara mycket uppskattad.

Tyvärr har inte heller i år någon häckning konstaterats på Järvafältet.

Önskemål nr 11:

Sydlig gulärta – flera häckande par och gärna på flera lokaler i området av en art som är på kraftig nedgång i vår del av landet.

Trenden om en tydlig nedgång för de sydliga gulärtlorna fortsätter och endast några mycket få par häckade i år på norra delen av Järvafältet.

Önskemål nr 12:

Hämpling – under åtskilliga år har konstaterad häckning efterlysts för området. Hittas denna i år?

Även i år gjordes några få observationer under häckningstid, men ingen konstaterad häckning.

Önskemål nr 13:

Ortolansparv – har nog aldrig konstaterats häcka i området så därför skulle det vara extra trevligt att i år äntligen få upptäcka en sådan, i synnerhet som arten under de senaste åren minskat kraftigt i stora delar av landet.

Hittills (t o m) augusti har arten ännu inte observerats på Järvafältet i år och det upplevs som en "avgrund i tid" till dess vi kan få se ortolansparv som häckfågel på Järvafältet.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooo

Man får ju som regel inte allt på en önskelista, men ett antal av önskelistans efterlängtnade häckningar uppfylldes i år, medans andra uteblev. Nu får vi vänta till nästa häckningssäsong, och hoppas på att denna blir minst lika bra som årets på Järvafältet.

INTRESSANTA HÄCKNINGAR PÅ JÄRVAFÄLTET ÅR 2012

Sångsvan

I år konstaterades den första häckningen av sångsvan på Järvafältet, men tyvärr blev ingen av parets tre ungar mer än några veckor gamla.

Läs mer om Järvafältets första sångsvanshäckning, med det sorgliga slutet, på annan plats i detta JOK-blad.

Grågås

Vid södra Säbysjön och 30-meterskärrret häckade i år sex par, vilket är nytt rekord för arten beträffande häckande par på Järvafältet.

Artens ökning fortsätter i området, men går fortfarande i tämligen långsam takt.

Positivt är emelleertid att flertalet av årets grågåsungar nådde flygg ålder.

Snatterand

I år konstaterades minst 6 kullar med snatteränder vid södra delen av Säbysjön.

Kricka

En kull med 5 st ungar rapporterad i södra delen av Säbysjön.

Skedand (Rödlistad LC = livskraftig)

Årets enda lyckade häckning av skedand genomfördes vid Väsby sjöäng (1 par).

Brunand (Rödlistad NT = näta hotad)

Antalet brunandskullar i Säbysjön blev klart färre än under de senaste åren, eftersom endast fem kullar räknades in i år vid Säbysjön.

Positivt är att brunand i år häckade vid såväl Ravalen (2 kullar) som vid Råstasjön (2 kullar), vilket hittills inte varit årligt.

Häckningsresultat för brunänder vid Säbysjön under 2000-talet:

2000 – 0 kullar	2007 – 9 kullar
2001 – 1 kull	2008 – 9-10 kullar
2002 – 1 kull	2009 – 8-10 kullar
2003 – 1 kull	2010 – 12 kullar
2004 – 4 kullar	2011 – 12 kullar
2005 – 7 kullar	2012 – 5 kullar
2006 – 9 kullar	

Vigg

Vid Råstasjön observerades fem kullar och i Säbysjön två kullar.

Storlom

Även i år uppehöll sig tre storlomspar vid Järvafältets sjöar – 2 par vid Säbysjön och 1 par vid Översjön.

Av dessa par var det bara Översjöns som detta år lyckades med häckningen (1 unge).

Smådopping

Vid södra delen av Säbysjön uppehöll sig under stor del av våren och försommaren en smådopping och en liten förhoppning fanns därför om en häckning på lokalen.

I slutet av juni konstaterades resultatet av en lyckad häckning, då en gammal smådopping visade upp två st halvstora ungar.

Arten har endast häckat i Säbysjön vid ett tillfälle tidigare (år 2003), då ett par t o m klarade av att få fram 2 st kullar.

Svarthakedopping (Rödlistad NT = näta hotad)

Vid Hjulsta vattenpark genomfördes även i år Järvafältets enda lyckade häckning av svarthakedopping.

Här försökte i likhet med de senaste åren två par att häcka. Trots att dessa fick sina bon dränkta i samband med kraftig nederbörd lyckades de vid en andra rivning få fram ungar. Antalet flyga ungar blev tyvärr mycket få vid Hjulsta vattenpark, bara 1-2 st.

Gråhäger

Järvafältets tredje häckning av gråhäger (1 par med 3 ungar) konstaterades i år vid Lötsjön. Områdets båda tidigare häckningar genomfördes vid Väsby sjöäng (1 par 2010) och vid Råstasjön (1 par 2011).

Bivråk (Rödlistad VU = sårbar)

Artens uppträdande har i år varit normalt på norra delen av Järvafältet.

Antalet häckande par i detta område bör därför även i år uppgå till 2-3 st.

Tornfalk

Efter att ha saknats som häckfågel på Järvafältet under de senaste två åren återkom tornfalkarna i år till vårt område.

Vid Hästa gård blev tre ungar flygga liksom vid Granholmstippen. Båda häckningarna i tornfalksholk som satts upp för flera år sedan. I en tornfalksholk söder om Nysved, vilken sattes upp av Sollentuna kommun och JOK för 15-20 år sedan, häckade i år tornfalkar för allra första gången. "Den som väntar på något gott, väntar aldrig för länge" lär någon vis man ha sagt. Tornfalksparet vid Nysved fick fyra st ungar flygga.

Totalt blev tio st ungar flygga på Järvafältet, således ett mycket bra år för våra tornfalkar.

Fiskgjuse

Vid Översjön lyckades åter ett fiskgjusepar med häckningen och två ungar nådde flygg ålder.

I boet vid Säbysjön kläcktes med allra största sannolikhet ungar fram i slutet av maj. Dessa matades t o m ungefär den 15/6, men då avbröt fiskgjusarna matningsbestyren och vi tvingades konstatera att häckningsförsöket hade misslyckats. Orsaken till detta kan vi bara spekulera i, men misslyckandet kan bero på t ex sjukdom, otjänlig väderlek med onormalt regnigt och kallt väder under juni månad, eller störningar utifrån. Näringsbrist kan sannolikt uteslutas eftersom tillgången på lämplig fisk i Säbysjön uppfattas vara riklig.

Under mitten av augusti upptäcktes att Säbysjöns fiskgjusepar (sannolikt) påbörjat ett nytt bobygge i en tall vid norra delen av Säbysjön. Därför kan det bli lite extra spännande att se hur fiskgjusarna agerar då dessa i vår återvänder till Säbysjön efter övervintringen i nordvästra delen av Afrika.

Brun kärnhök

Efter två års frånvaro häckade brun kärnhök åter på Järvafältet. Trots att brunhöksföräldrarna under en period i början av juli tycktes ha svårt att leverera mat åt sina ungar, lyckades man få tre ungar på vingarna.

Häckningen genomfördes vid södra delen av Säbysjön, som genom åren utgjort Järvafältets mest nyttjade häckningslokal av bruna kärnhökar.

Duvhök

Artens förekomst på Järvafältet bedöms vara stabil med 5-6 revirhävande par.

Rörhöna

Lyckade häckningar konstaterades vid Lötsjön (minst 3 kullar), Råstasjön (minst 2 kullar), Säbysjön (3-4 kullar), en av dammarna vid Häggviksavfarten (där även en andrakull) samt vid Skogvaktarkärret (2 kullar).

Mindre strandpipare

Häckning har konstaterats vid vägbygget nära Skogvaktarkärret. Dessutom har ett par observerats vid Ursviks äng under häckningstid. Även vid de upplagda jordmassorna på Barkarbyfältet observerades såväl gamla som unga mindre strandpipare och det är möjligt att ett par häckade i detta område.

Drillsnäppa (Rödlistad NT = nära hotad)

Antalet observationer av drillsnäppor vid Översjön har under häckningssäsongen varit så pass många, vilket gör att man kan anta att åtminstone ett par drillsnäppor försökt och förhoppningsvis även lyckats häcka vid denna sjö.

Hornuggla

Vid Skogvaktarkärret/Rinkeby hage konstaterades en lyckad hornugglehäckning (3 ungar).

Vid några få tillfällen i början av juni observerades under dagtid en tiggande hornuggla vid Blötängen, vilket skulle kunna indikera på en häckning i detta område.

Om en häckning hade genomförts vid denna lokal, borde dock flera observationer av tiggande hornugglor noterats under framför allt kvällstid i det aktuella området.

Sydlig gulärta (Rödlistad VU = sårbar)

Vi tvingas tyvärr konstatera att antalet häckande gulärter fortsätter att minska i vårt område, en trend som för övrigt gäller för hela Stockholms området och sannolikt även för andra delar av Uppland.

I år försökte 1-2 par häcka vid Molnsätra, 2-3 par vid 30-meterskärret och möjligen även 1 par vid Säby strandäng.

JÄRVARARITETER 11/4-30/8 2012

Bergand

Den 25-30/4 rastade en bergand (hane) i Ravalen.

Sjöorrar

Den 4/5 sträckte 20 st sjöorrar över Säbysjön och den 5/5 rastade 3 st i Råstasjön.

Svärta

Den 5/5 rastade 2 st svärta (hanar) i Ravalen, vilket utgör de första rastande svärtorna som observerats på Järvafältet.

Förbi den s k Kajen, den stora bryggan på västra sidan av Säbysjön, flög en svärta (hane) den 10/5.

Småskrake

En småskrake (hane) hane sträckte över Säbysjön den 4/5.

Vaktel

På morgonen den 7/6 hördes en spelande vaktel vid sydvästra delen av Barkarbyfältet (nedanför den s k Outletrondellen). Vakteln hördes även under samma dags kväll.

Brun glada

En brun glada upptäcktes på relativt hög höjd den 15/4, då den passerade i riktning mot söder över Säbysjön, 30-meterskärret och Barkarbyfältet.

Stäpphök

Den 22/8 upptäcktes en honfärgad kärrhök med ljus stjärtrot vid 30-meterskärret och normalt för denna årstid, borde observationen gällt en blå kärrhök.

Den aktuella fågeln uppvisade dock för blå kärrhök några tydligt avvikande karaktärer, vilket resulterade i att fågeln konstaterades vara en stäpphök.

Läs gärna mer om stäpphöken på annan plats i detta JOK-blad.

Mindre skrikörn

Järvafältets andra (möjligen tredje) mindre skrikörn sträckte över 30-meterskärret den 24/8. Mer om detta fynd, samt tidigare observationer av mindre skrikörn på Järvafältet, kan läsas på annan plats i detta JOK-blad.

Pilgrimsfalk

Den 6/5 sträckte en pilgrimsfalk norrut över 30-meterskärret.

De första retursträckande pilgrimsfalkarna (2 st) observerades den 22/8 över 30-meterskärret.

Småfläckig sumphöna

Under perioden 6/5- 20/6 hördes som mest 3 st småfläckiga sumphönor, två vid 30-meterskärret och en vid Säby strandäng.

Kornknarr

En kornknarr stöttes den 18/5 vid Ursviks äng. Utgör enda fyndet av arten i år på Järvafältet.

Dvärgbeckasin

Den 10/4, 17/4, 2/5 och 7/5 observerades en rastande/födosoökande dvärgbeckasin vid 30-meterskärret.

Dubbelbeckasin

Vid 30-meterskärret rastade en dubbelbeckasin den 28-31/8.

Myrspov

Under vårsträcket observerades inga myrspovar över Järvafältet. Däremot bjöd retursträcket på följande observationer, vilka är flera än normalt.

2/7 minst 16 ex. sträckte över Översjön.

11/7 11 ex. sträckte över Säbysjön.

24/7 27 ex. sträckte över Säbysjön.

24/7 8 ex. sträckte över Ravalen.

30/7 1 ex. sträckte över 30-meterskärret.

7/8 16 ex. sträckte över 30-meterskärret.

7/8 2 ex. sträckte över Fornborgsberget.

Småspov

Den 22/4 rastade en småspov, tillsammans med 31 st storspovar på Barkarbyfältet.

På Säby strandäng rastade en småspov den 28/4.

Över Hansta sträckte 2 st småspovar den 24/6 och över Råstasjön likaså 2 st den 30/7.

Svarthuvad mås

Den 15/4 rastade en svarthuvad mås bland skratmåsarna i södra delen av Säbysjön.

Utgör det andra fyndet av arten på Järvafältet.

Det första fyndet av svarthuvad mås gjordes vid Säbysjön (vid Säby strandängs skratmås-koloni) den 29/4 2007.

Dvärgmås

Vid Råstasjön sågs den 3-5/5 6-7 st dvärgmåsar.

Under perioden 29/4-21/5 observerades totalt max 5 st dvärgmåsar vid Ravalen och Säbysjön.

Skräntärna

Under perioden 29/4-21/8 observerades

20 st skräntärnor vid Järvafältet.

Dessa skräntärnor sågs vid:

Råstasjön	8 st	Ravalen	2 st
Säbysjön	1 st	30-meterskärret	9 st

Hornuggla

Över 30-meterskärret upptäcktes en flygande hornuggla den 30/4.

Beträffande häckningar på södra delen av Järvafältet, se annan plats i detta JOK-blad.

Jorduggla

Den 25/5 upptäcktes en jorduggla sittande på Barkarbyfältet. Jordugglan flög senare i riktning mot 30-meterskärret.

Under kvällarna den 6-8/6 sågs åter en jorduggla, troligen samma individ som tidigare, jaga ute på det gamla flygfältet samt vid Hästa gård.

Lappuggla

Järvafältets allra första lappuggla uppehöll sig i ett skogsparti mellan Gamla Barkarby och Akallavägen.

Mer om denna utomordentligt trevliga upptäckt kan läsas i början av detta JOK-blad.

Rödstrupig piplärka

Höstens första och hittills enda rödstrupiga piplärka rastade vid 30-meterskärret den 28-31/8.

Svart rödstjärt

Vid Brotorp, beläget nära Igelbäcken vid Ursviks ängar, observerades 1-2 st svarta rödstjärtar den 13-19/5.

Gräshoppångare

En tillfälligt och mycket sporadiskt sjungande gräshoppångare hördes den 13/5 sydost om Älgkärrstippen.

Vid Pommern (Ravalens östra sida) fanns en gräshoppångare under perioden 20-25/5.

Under tidig morgon den 17/6 upptäcktes en sjungande gräshoppångare vid Hanstakurvan i Akalla.

Denna gräshoppångare stannade trevligt nog kvar under en längre tid, vilket under många år har varit mycket sällsynt för Järvafältet, och hördes åtminstone t o m den 3/7.

Busksångare

Den 29/5 upptäcktes en sjungande busksångare norr om Ravalen, i det buskage som är beläget alldeles intill fågelmatningen.

En busksångare uppehöll sig vid den klassiska kärrsångarlokalen söder om Järfälla kyrka, samt utefter Bällstaån mellan den gamla Enköpingsvägen och E18, under perioden 6/6-11/7.

Under den senare delen av perioden fanns busksångaren vid Bällstaån medan kärrsångaren "återtagit" vassruggen söder om kyrkan.

Under morgonen den 8/6 hördes en sjungande busksångare tillfälligt vid Säby gård.

Totalt observerades således tre busksångare i år på Järvafältet, vilket givetvis utgör nytt rekord för området.

Kärrsångare

Under perioden 29/5-14/7 hördes sjungande kärrsångare på följande lokaler:

Norr om Ravalen, söder om Säbysjön, vid Jägarkullen, Järfälla kyrka, Örs hästhagar, Råstasjön.

Samtliga av dessa kärrsångare hördes under endast en dag med undantag för den/de vid Örs hästhagar och den vid Järfälla kyrka.

Söder om det gamla flygfältet och nära Bällstaån upptäcktes en sjungande kärrsångare den 17/6 och förmodligen var det denna individ som senare blev stationär i den lilla vassruggen söder om Järfälla kyrka - invid Norrviksvägen. Den 8/7 och 14/7 hördes 2 st kärrsångare i området söder om Järfälla kyrka och invid Bällstaån.

Trastsångare

Under perioden 12/5-22/6 uppehöll sig en trastsångare vid framför allt södra delen av Säbysjön samt i norra delen av 30-meterskärret. Dessutom hördes en sjungande trastsångare vid Finnängen den 17/5, vilket naturligtvis kan vara samma individ som observerades vid södra Säbysjön och 30-meterskärret. Det upplevs som att det snart borde vara dags för att konstatera en häckning av trastsångare på Järvafältet, i så fall den första i vårt område.

Mindre flugsnappare

Sydost om Ravalen upptäcktes en mindre flugsnappare under senare delen av dagen den 4/6. Fågeln hade tyvärr lämnat lokalen redan efterföljande dag.

Skäggmes

Den 7/8 upptäcktes 5 st skäggmesar flygande utefter Igelbäcken vid 30-meterskärret i riktning mot Säbysjön.

Utgör hittills årets enda observation av arten på Järvafältet.

Vinterhämppling

Den 16/4 observerades en vinterhämppling vid Älgkärrstippen. Utgör hittills årets enda observation av denna art.

Rosenfink

Den 11/6 hördes en rosenfink sjunga några få strofer vid Säby gård och den 15/8 rastade en rosenfink tillfälligt vid 30-meterskärret.

SPÅNGA FÄLTBIOLOGER I MITTEN 1970-TALET

Texten nedan, som hämtas från Spånga Fältbiologers medlemsblad Pedipalpen*, skrevs redan i mitten av 1970-talet.

Författaren, för övrigt väl värd ett miljö- eller vetenskapspris, är tyvärr okänd för undertecknad, men det väl inte helt omöjligt att denne är medlem i JOK, eller kanske åtminstone vid något tillfälle varit detta. Detta med tanke på att texten skrivits av en medlem i Spånga Fältbiologer, som på den tiden i likhet med JOK sannolikt var aktiva på Järvafältet.

"Naturen

Naturen består av mark, vatten, luft och PLM-produkter.

Ur naturen får vi vissa råvaror såsom mat, massaved och makadam. I de hål som därvid uppkommer placerar vi t ex gamla järnvägar och bilvrak. Detta kallas kretsloppet i naturen.

I naturen finns djur. Djur är en sorts komplicerade kvicksilverföreningar. En del djur kan flyga. Om dom är små behöver man inte bry sig om vad dom heter – det är bara att spraya.

Marken

Marken kallas det som naturen står på. Ofats består den av jord. I jorden finns olja och gas som kommit dit från läckande ledningar.

På marken finns motorvägar. Kring motorvägarna flockas blyhaltiga växter.

Luften

Luften syns inte, men på många platser kan man märka att den existerar på lukten.

De två nedersta metrarna av luften använder vi som andningsluft.

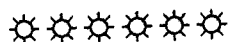
I de övre oanvända delarna av luften släpper vi ut avgaser som vi inte har någon användning för.

Vattnet

Vattnet är en löddrande gråbrun massa.

Vatten i form av regn består av salt- och svavelsyra. Dessa vätskor underlättar framtida rivning av kyrkor och äldre stenbyggnader.

Det håller även PH-värdet på en tillräckligt låg nivå så att fiskarna inte blir aggressiva."

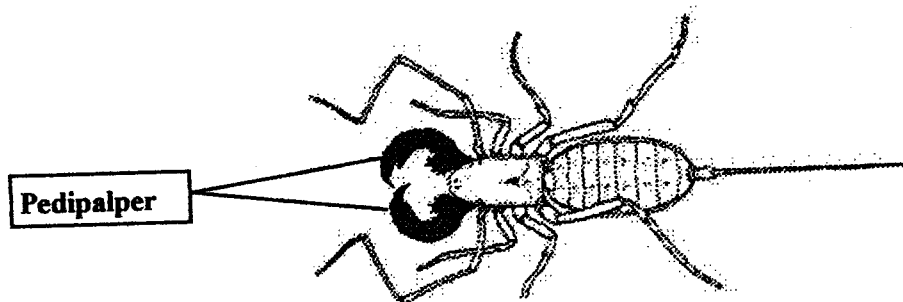
För att ovan citerade och väl genomarbetade text inte skall falla helt i glömska, borde man naturligtvis göra det till en tradition, att texten om vår natur högläses vid varje nyårsafton uppe på Skansen och detta gärna strax före tolvslaget.

*Pedipalper är de två "avkämarna" på en spindels ansikte.

Vissa spindlar verkar ha tio ben och inte åtta, eftersom pedipalperna ser ut som ett extra benpar. Men pedipalperna har ofta mer likhet av ett vapen.

Spindlar använder ofta pedipalperna för att hålla små djur (t.ex. syrsor) då man skall äta dessa.

Skorpioner och klokrypore har gripklor längst ut på sina pedipalper, som kan användas till att fånga och hålla fast byten med.

Det ryktas att .....

Holger Stenson förgäves letat i TV-tablåerna efter det av många JOKare efterlängtrade programmet "Smartare än en 50-plussare".

Om det blir ett sådant TV-program, och om Holger planerar att ställa upp i detta, får han nog räkna med stenhård konkurrens av bl a ett stort antal 50-plussiga, och enligt egen bedömning är enormt smarta JOKare.

när JOKs ordförande **Ulf Svahn** kom ilande för att försöka skåda in en sommargylling vid 30-meterskärret, gjorde han detta så elegant klädd att flera åsyna vittnen fick för sig att han var på väg för att hämta Nobelpriset. Detta skulle i så fall förhoppningsvis vara för den fantastiska upptäckten av att petroleum kan ersättas med vatten, hämtat från en hemlig källa på Järvafältet. Men forskningsresultatet var nog för fantastiskt, och dessutom alltför vältankat med fantasi, för att övertyga nobelstiftelsen.

Johan Wallin hedrade svärtornas besök vid Ravalen med att göra entré i Järfälla Musikkårs galauniform. Tyvärr hade Johan glömt att ta med sig sitt instrument, och därmed fick vi inte heller höra honom blåsa den nyskrivna fanfaren "Svärtornas ankomst" arrangerad för bastuba.

Kenneth Sjögren inte har mygg som sitt favoritdjur och därför blir alltid en vandring till Säbysjöns fågeltorn under myggsången något av en överlevnadskamp för honom. För att klara denna match smetar Kenneth in sig med så mycket myggmedel, så att han doftar som en välsorterad parfymebutik. Vad hans trogna följeslagare, labradoren Tuva med sin övermänskligt känsliga luktorgan tycker om detta, kan vi nästan dofta oss till. PS: Finns det effektiva nösskydd för hundar?

några av **Järvafältets fågelfotografer** vill påstå att man hittat en ny art i vårt område. Den nya fågeln har hittills endast visat sig på bild, och detta först efter det att fotograferna lagt in sina nytagna bilder på datorn. Fågeln karakteriseras av sin allmänt diffusa teckning, samt sina ofta mycket oskarpa konturlinjer. Aktuellt namnförslag på den nya fågelarten är *suddmes*, latinskt namn *skakius oskarpi*.

när **Dan Petrini** avslöjade att han skulle cykla till ett 50-årskalas, påminde omtänksamma skådarekamrater vid 30-meterskärret honom om att han inte fick glömma att montera på stödhjulen. Detta med tanke på cyklingen hem.

det under sommaren även dryftades **andliga problem** i Säbysjöns fågeltorn. Orsaken till detta var att tre av sjöns viggkullar också visade sig innehålla var sin ljust tecknad andunge, förmodligen av en annan art än vigg. Bland förslagen på lösningar av detta mysterium premierar ryktasspalten gärna **Michel Goinsys** lite udda förslag, som går ut på att det måste vara en gökhona som specialiserat sig på att lägga ägg i viggbona.

Klockrent som vi brukar säga. Om gökhonor kan producera ägg som är i princip lika ägg som diverse olika småfåglars, varför skulle inte dessa också kunna utvecklas till att kunna skapa ägg lika som t ex viggägg. Hur sedan den simmande "gökungen" förvandlas till en normal gök, vill ryktasspalten återkomma till vid ett senare tillfälle.

när en fästingforskare fick den relativt ofta förekommande frågan; **Varför finns det fästingar? Gör dessa ingen nytta?**

Forskaren svarade att dessa finns egentligen mest till bara för sig själva – precis som vi människor.

Oj, här får vi nog stanna upp för en liten stunds eftertanke. Finns det verkligen inte några fler arter på jorden än fästingar och människor, som bara lever för oss själva, och därmed egentligen borde sakna plats i det ekologiska systemet?

när **Karin Callmer** köpt sig en ny modern mobiltelefon, visade det sig något överraskande att denna var operatörslåst till JOK:s hemsida. Ganska så unikt kan man tycka, men förmodligen ett nytt försäljningsknep av mobilsäljarna. Efter bara någon dag kunde Karin till all lycka låsa upp mobilen och surfa sig ut från Järvafältet.

Vän av ordning förväntar sig att hon valt att ha låten "Surfing bird" som ringsignal?

Bo Tallmark, Uppsalabo och nybliven JOKare, öppnat en gormetrestaurang för tornseglarungar. Här serveras endast mycket dyra och exklusiva maträtter i form av t ex bönsyrsor som måste inhandlas i en specialbutik.

Vän av ordning, som är känd för att vara en ekonomiskt sinnad person, ställer sig därför En aning orolig den något krassa frågan: Kommer Bos restaurang verkligen att gå ihop? Njaa, knappast ekonomiskt, men det finns ju andra värden än pengar här i livet, som att t ex få se en egenhändigt handmatad tornseglarunge flyga ut i livet. Bra jobbat Bo!

Hans Bister kommit på det allra bästa sättet att kryssa fåglar – du besöker alla kryssningsfartyg som besöker din hemmahamn.

Taktiken är kanske en aning tveksam för kryssningssugna boende i t ex Härjedalen, men kontakta Joe Labero, han kan kanske bjuda på någon trollformel som sekunds snabbt förflyttar stora kryssningsfartyg till Funäsdalssjön.

PS: Alla småfåglar, som upptäcks rasta/provi-
anter/häcka på större fartyg, har generellt inordnats till familjen skeppssparvar.

det nya inneyrket bland fågelskådare med artbegär måste väl ändå vara lots. Detta med tanke på att rara fåglar upptäckts "rasta" på båtar. En lots' jobb är väl att kliva ombord och ta befäl över fartyg från främmande länder, och t o m andra världsdelar, på väg in till vårt lands hamnar.

Som lots är man väl "tillfällig" fartygschef och då har man ju alla chanser att inventera fartygens intressanta "fågelbiotoper".

Antalet sökande till lotsutbildning förväntas härmed öka i raskt takt.

när radions Naturmorgon direktsände från Falsterbo den 1/9 presenterade man ett nytt Programinslag, som bör kalla för "Den hemliga rösten". Flertalet JOKare hade nog inga som helst problem med att känna igen den glatt sprudlande stämman som tveklöst tillhörde Clas Cronlund. För att göra "Classe" så hemlig som möjligt, intervjuades han så att säga anonymt ute på Nabben, men inte kunde man lura oss JOKare.

Däremot blev vi en aning oroade, när "Classe" i direktsändning avslöjade att han besökte Falsterbo och "Falsterbo Bird Show" till stor del för att ägna sig åt s k mingel.

Detta trodde vi inte att man behövde åka ända ner till Falsterbo för, eftersom utbudet av sådant d v s mingel upplevs som synnerligen stort vid 30-meterskärret.

TV4 avslöjat att Henrik "Henkan" Waldenström börjat skådat fågel med Viktoria och Daniel vid Isbladskärret.

Med "Henkans" välkända entusiasmen lär det inte dröja särskilt länge, innan vi JOKare får bereda plats vid 30-meterskärret för det relativt kända paret.

PS 1: Vi bör nog redan nu skicka över fikarastschemat (kl: 09:00, 11:00 och 13:00) till paret, så att de kan börja träna på att fika vid rätta tider, i den för paret närbelägna Hagaparken.

PS 2: Nu kan "Henkan" komplettera sitt CV med att han numera också är kunglig, åtminstone prinsess- och prinslig, hovleverantör i fågelskådning.

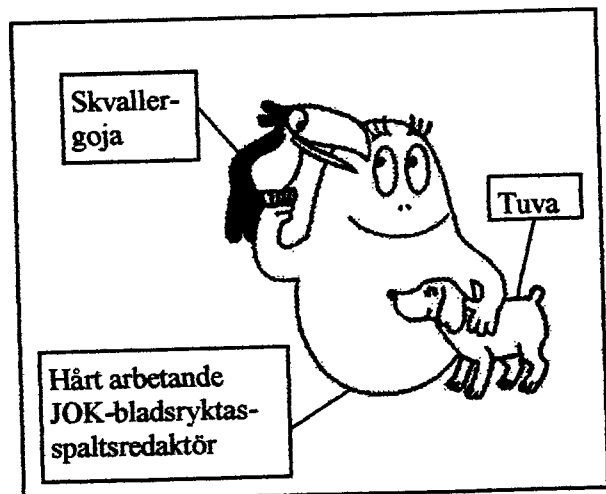
Karin Callmer inlett en ny trend bland JOKarna, vilket innebär att alla Sverigekryss av Jubileumskaraktär, typ kryss 200, 300, 400, 500 o s v, skall kryssas på Järvafältet.

JOK-bladet m fl gratulerar Karin till Sverigekryss nr 300 – en mindre skrikörn som obsades och kryssades vid 30-meterskärret.

Vad har Elvis, Bob Marley och Beyoncé gemensamt?

Förutom att de är musikaliska ikoner, så har de fått namnge olika typer av parasiter. Mer än hälften av jordens arter är parasiter, vilket innebär att dessa utgör majoriteten av den biologiska mångfalden. Detta enligt uppgift från Göteborgs Naturhistoriska Museum.

PS: JOK-bladets redaktör funderar fortfarande på om han skulle vilja få en parasit uppkallad efter sig. Stämmer liksom inte med redaktörens generösa och antiparasitiska utstråling.

JOK - Innekvällar hösten 2012

Innekvällarna äger rum på Naturskolan, Väsby gård och starttid är alltid kl. 19:00.

Tisdagen 2 oktober - OBSERVERA DEN ÄNDRADE TIDEN/DAGEN!!

"Namibia och Botswana, torra länder, men rika på fågel och däggdjur"

Bo Tallmark, som till vardags är lektor i zoologi vid Uppsala universitet, är en hängiven fotograf och globetrotter. Många av resorna har gått till Afrika och på senare år gärna till Botswana och Namibia. Bo har dessutom ofta haft rollen som researrangör.

Följ med honom denna kväll och utforska områdets fågel- och djurliv.

Tisdagen 6 november - "Sydamerikanska guldkorn"

Följ med till några av Sydamerikas pärlor, med en nästan ofattbar artrikedom.

Vi kommer att besöka molnskogarna runt Mindo i Ecuador, där vi bl.a. söker några arter av antpittas, skygga men karismatiska regnskogsfåglar.

Vi siktar sedan på Amazonasregnskogen i Yasuni NP i Ecuador där vi t.ex. kan tänkas möta den spektakulära hoatzin - zigenarfågeln.

Färden går sedan till det säregna Pantanal i Brasilien, med sina säsongvis över-
svämmade skogar, där vi har chans att möta Sydamerikas största katt - jaguaren.

Ciceron kommer att vara **Lars-Olof Johansson**. Han har tidigare förstummat oss med sina fantastiska bilder och lär göra så även denna kväll.

Innekvällarna äger rum på Naturskolan vid Väsby gård på norra Järvafältet med början kl 19:00.

Parkering vid Bögs gård, därefter en kilometers uppfriskande promenad. Klubben bjuder alltid på fika med dopp efter föredraget!

RESTERANDE HÖSTVANDRINGAR

Bengt Sundbergs fågelvandringar, som ordnas av JOK och SNF/Sollentuna, genomförs söndagarna 30/9, 28/10 och 25/11.

Du behöver inte föränmäla dig utan det är bara att komma till Väsby gård till kl. 9.00 aktuell dag. Glöm inte att återställa klockan till normaltid 28/10.

JOK-doppingen - klisterdekal

JOK-dekaler kan köpas av:

Olle Bernard, Karin Callmer,

Roland Jarvad och Mats Weiland.

Pris: 20 kr/st.

JOK-bladet 3/2012

Bidrag till detta JOK-blad har lämnats av Karl-Erik Fridzén, Stig Holmstedt och Ulf Svahn samt ett stort antal mycket ivriga ryktesspridare.

Bidrag, uppslag, idéer m m till kommande JOK-blad mottages tacksamt.